

پیام نوریها

public channel

✓ کانال پیام نوریها در سال 95 با هدف تهیه جزوات و نمونه سوالات افتتاح و از همان ابتدای تاسیس کوشیده است با تکیه بر تلاش بی وقفه، کارگروهی و فعالیت های بدون چشمداشت کاربران متمایز خود، قدمی کوچک در راه پیشرفت ارائه خدمات به دانشجویان این مرز و بوم بردارد.

@Payamnoria

telegram.me/Payamnoria

رایگان است و همیشه رایگان میماند

اطلاع از اخبار و دانلود جزوات و نمونه سوالات

[برای ورود به کانال تلگرامی پیام نوریها کلیک کنید](#)

" کانال و خانواده تلگرامی پیام نوریها "

با عضویت در کانال و به آرشیو زیر دسترسی پیدا کنید

✓ تمام نمونه سوالات به روز تا آخرین دوره

✓ جزوات درسی

✓ بیش از ۱۰۰ فلش کارت درس

✓ اخبار به روز پیام نور

✓ فیلم و فایل آموزشی اختصاصی

✓ انجام انتخاب واحد و حذف و اضافه

✓ پاسخگویی به سوالات دانشجویان

✓ معرفی گروه و انجمن های پیام نوری

✓ طنز و توییت دانشجویی

به یکی از بزرگترین کانال های پیام نوری بپیوندید

[برای ورود به کانال تلگرامی پیام نوریها کلیک کنید](#)

نکات کلیدی شماره (۲)

- ◀ در اصطلاح حقوق اساسی، قدرت سیاسی را که در مرحله تکاملی به یک نیروی قانونی و منبعث از اراده عمومی مبدل شده است، قدرت عمومی یا حاکمیت سیاسی می‌نامند.
- ◀ از لحاظ حقوقی حاکمیت عبارت است از حق فرمانروایی که دولت بنا بر اراده‌ی عمومی دارا می‌باشد.
- ◀ ژان بُدن نخستین حقوقدانی است که نظریه حاکمیت را در معارف اروپایی و علوم سیاسی متداول کرد.
- ◀ نظریه حاکمیت ابتدا به منظور توجیه برتری قدرت دولت - کشور در کتاب مشهور ژان بُدن به نام «شش کتاب جمهوری» طرح و ابراز شد.

نکات کلیدی شماره (۱)

- ◀ قدرت سیاسی به مجموع نیروهای مادی و معنوی گفته می‌شود که به وسیله آن فرمانروایان اراده خود را بر افراد جامعه تحمیل می‌کنند و آنها را به اطاعت از تصمیم‌ها و قانون‌های خود وادار می‌سازند.
- ◀ در جوامع انسانی ابتدا قدرت بیشتر جنبه فردی و شخصی داشت.
- ◀ در جوامع انسانی قدرت به صور و اشکال مختلفی خودنمایی می‌کند مانند قدرت پدر در خانواده، معلم در کلاس، رئیس اداره، کارفرما در کارخانه، رهبر در حزب، فرمانروا در کشور.
- ◀ در اصطلاح علم سیاست برای متمایز کردن قدرت دولت از دیگر قدرت‌های اجتماعی، آن را قدرت سیاسی و آن جامعه را که از بلوغ و انسجام و استحکام لازم برخوردار است، جامعه مدنی می‌نامند.

نکات کلیدی شماره (۴)

- ◀ ژرژ سل نظریه‌های آن دسته از دانشمندان را که معتقد به نسبی بودن حاکمیت دولت‌اند و آن را محدود به او می‌دانند، رد می‌کند و می‌گوید حاکمیت نشانه اراده مستقلی است که اخذ تصمیم می‌کند و آن را به موقع اجرا می‌گذارد.
- ◀ ژرژ سل به این نتیجه می‌رسد که تنها نظریه‌ای که کم و بیش به حقیقت نزدیک‌تر است نظریه اتریشی رابطه مستقیم است.
- ◀ ژرژ سل دولت را چنین تعریف می‌کند: دولت یک نظام حقوقی است که مستقیماً و بلاواسطه تابع نظام حقوق بین‌الملل بوده و تقریباً تمام منافع عمومی افراد یک جامعه سیاسی متشکل و مستقر در سرزمین معینی را مورد تنظیم و تنسيق قرار می‌دهد و صلاحیت هیأت حاکم آن محدود به نظام و مقررات حقوق بین‌الملل می‌باشد.

نکات کلیدی شماره (۳)

- ◀ نظریه حاکمیت از جمله نظریه‌های تمرکز قدرت سیاسی است.
- ◀ به عقیده بدن حاکمیت دولت - کشور مطلق، دائم و تقسیم‌ناپذیر است.
- ◀ بدن در بین تمام رژیم‌ها، سلطنت را بنا به دلایلی که می‌آورد از همه برتر می‌شمرد و جامعه فرمانروایی را در کشور خود فرانسه، برانزده تن پادشاه می‌داند.
- ◀ در هر حال ژان بدن در عین این که به حاکمیت مطلق دولت - کشور می‌اندیشد و ستایشگر قدرت است، آن را زمانی مشروع می‌داند که در محدوده قوانین طبیعی و حقوق فطری اعمال می‌شود.
- ◀ ژرژ سل با عقیده آنهایی که مانند بدن به حاکمیت دولت می‌اندیشند و آن را تنها شاخص دولت می‌پندارند مخالف است.

* نحوه استفاده از نکات کلیدی:

نکات کلیدی شماره (۶)

- ◀ دولت دارای عالیترین قدرت اجتماعی است و از این راه بر سایر گروه‌های اجتماعی فرمان می‌راند و با وسائل قهریه و مادی که در اختیار دارد، دستورها و فرمان‌های خود را به موقع اجرا می‌گذارد.
- ◀ از لحاظ حقوقی حاکمیت به عنوان یک حق و امتیاز برای دولت که نماینده و مظهر جامعه مدنی است خودنمایی می‌کند و آن بر دو نوع است داخلی و خارجی.
- ◀ حاکمیت داخلی یا استقلال داخلی مجموع اقتدارات و اختیاراتی را گویند که دولت در داخل قلمرو خود اعمال می‌کند بدون این که تحت تأثیر و نفوذ سایر دولت‌ها باشد.

نکات کلیدی شماره (۵)

- ◀ به عقیده برخی از حقوقدانان خود فرد نیز به جهت حقوقی که دارد در قالب منشور ملل متحد و اعلامیه جهانی حقوق بشر عضو جامعه بین‌المللی بوده و مستقیماً تابع نظام بین‌المللی است.
- ◀ زرّ سل می‌گوید نبودن یک شاخص برای دولت کاملاً قابل توجیه است زیرا دولت یک پدیده اجتماعی و سیاسی است و بدین عنوان با سایر گروه‌های اجتماعی وجوه مشترک دارد که تشخیص و تعیین او را از سایر گروه‌های مشکل می‌سازد.
- ◀ دوگی حقوقدان مشهور فرانسوی می‌گوید وجود حاکمیت مطلق دولت موجب نفی حقوق است زیرا حاکمیت مطلق دولت به منزله انکار قواعد حقوقی در روابط داخلی و بین‌المللی می‌باشد.

نکات کلیدی شماره (۸)

- ◀ گاهی ممکن است دولت با بستن قراردادی و یا به موجب یک سند سیاسی وارد اتحادیه‌ای شوند و تشکیل یک دولت فدرال را بدهند که در این صورت دولت‌های عضو از حاکمیت خارجی خود صرف‌نظر می‌کنند و اداره این امور را به دولت مرکزی محول می‌کنند.
- ◀ مدافعان نظریه حاکمیت الهی معتقدند که منشأ قدرت سیاسی خداست و بر این باورند که زمامداران، قدرت خود را از خداوند به دست می‌آورند. اما به عکس طرفداران نظریه حاکمیت مردم عقیده دارند که منشأ قدرت سیاسی خود مردم هستند و زمامداران قدرت خود را از آنها می‌گیرند.

نکات کلیدی شماره (۲)

- ◀ امروزه با توسعه روابط بین‌الملل دولت نمی‌تواند خود را از قوانین بین‌المللی فارغ بداند، خواهی نخواهی مجبور است حاکمیت خود را در چهارچوب نظام بین‌الملل اعمال کند.
- ◀ حاکمیت و استقلال وقتی کامل است که هر دو جنبه داخلی و خارجی آن را داشته باشد.
- ◀ بعد از جنگ جهانی اول یک سیستم حمایتی به نام قیمومت بین‌المللی ایجاد شد و برخی سرزمین‌ها که از رشد سیاسی کامل برخوردار نبودند تحت اداره و سرپرستی جامعه ملل و بعد سازمان ملل متحد قرار گرفتند.

نکات کلیدی شماره (۱۰)

مطابق قانون اساسی « قوای حاکم در جمهوری اسلامی ایران عبارتند از: قوه مقننه، قوه مجریه و قوه قضاییه که زیر نظر ولایت مطلقه‌ی امر و امامت امت بر طبق اصول آینده‌ی این قانون اعمال می‌گردند. این قوا مستقل از یکدیگرند.» (اصل ۵۷).

دموکراسی واژه‌ای است یونانی که از دو کلمه Demos یعنی مردم و Cratos به معنی حکومت ترکیب شده است.

نظریه دموکراسی یا مردم‌سالاری ابتدا در قرون وسطی بوسیله برخی متفکرین کاتولیک بویژه سن توماداکن مطرح شد سپس آن را در قرن هجدهم دانشمندانی مانند گروسیوس، واتل، پوفندرف، لاک و به ویژه ژان ژاک روسو رواج دادند.

نکات کلیدی شماره (۹)

حاکمیت تئوکراتیک، کهن‌ترین نظریه درباره منشأ قدرت است. مدافعان این نظریه بر این باورند که حاکمیت و به طور کلی هر قدرتی از خداوند ناشی می‌شود و فرمانروایان حق حکومت و فرمانروایی را از خداوند به دست می‌آورند.

نظریه تئوکراتیک در طول زمان تحولاتی صورتی پیدا کرده است که عبارتند از: ۱. فرمانروایی خدایی، ۲. فرمانروایی بنا بر گزینش خدا و ۳. فرمانروایی بنا به خواست و مشیت خدا

بر طبق عقیده‌ای که در دوره‌ی هخامنشیان و ساسانیان رواج داشت مردم چنین می‌پنداشتند که پادشاهان از فره یزدانی بهره‌مند هستند و فرمانروایی بر مردم حق مسلم آنهاست. بدیهی است این عقیده مانند قبلی، عقیده‌ای باطل و الحادی است و قابل دفاع نیست.

نکات کلیدی شماره (۱۲)

امروزه با وجود اصل مشارکت عمومی که به عنوان یکی از اصول مسلم و پایه‌ای حکومت دموکراسی پذیرفته شده است، دیگر مطرح کردن مسئله ملت و مردم مورد ندارد و حاکمیت ملی و حاکمیت مردم در اصطلاح حقوق اساسی مترادف یکدیگر استعمال می‌شود.

نظریه حاکمیت مردم خواستار مشارکت هرچه گسترده افراد جامعه در انتخابات و زندگی سیاسی است. در صورتی که نظریه حاکمیت ملی، مشارکت در انتخابات را بر اقشار معینی از جامعه محدود می‌سازد.

نظریه حاکمیت مردم، خواستار دموکراسی است خواه به طور مستقیم باشد یا نیمه مستقیم. در صورتی که نظریه حاکمیت ملی خواستار اعمال حاکمیت تنها از طریق رژیم نمایندگی می‌باشد.

نکات کلیدی شماره (۱۱)

مدافعان نظریه حاکمیت ملی بر این باورند که حاکمیت متعلق به ملت است نه هر یک از افراد آن و ملت یک موجود واقعی است جدا و مستقل از افراد متشکله آن و تشکیل شخصیت حقوقی واحدی را می‌دهد که دارای حاکمیت می‌باشد.

مدافعان حاکمیت ملی، دموکراسی مستقیم از نوع روسویی آن را دموکراسی خام و ناپخته می‌دانند و آن را محکوم می‌کنند.

نظریه حاکمیت ملی با وجود ظاهر دموکراتیک که دارد در عمل سبب می‌شود دخالت افراد در امر حکومت و فرمانروایی محدود شود و حق رأی فقط به قشر معینی از جامعه منحصر گردد.

امروزه مسئله انتخاب بین نظریه حاکمیت مردم و نظریه حاکمیت ملی با گسترش حق رأی و مشارکت همه اقشار جامعه در انتخابات عملاً موضوعیت خود را از دست داده است.

* نحوه استفاده از نکات کلیدی:

نکات کلیدی شماره (۱۴)

- ◀ روسو حاکمیت دولت را غیر قابل مرور زمان و غیر قابل انتقال می‌داند.
- ◀ دموکراسی غیرمستقیم یا دموکراسی نمایندگی، حکومتی است که در آن ملت، حاکمیت خود را به طور غیرمستقیم یعنی توسط نمایندگانی که انتخاب می‌کند اعمال و اجرا می‌نماید.
- ◀ در دموکراسی نمایندگی (غیرمستقیم) باید به دو نکته توجه کرد:
 - اولاً ملت فقط اجرای حاکمیت را به نمایندگان خود واگذار می‌کند نه خود حاکمیت را و بنابر این ملت می‌تواند هر موقع بخواهد نمایندگان خود را عزل و نمایندگان دیگری به جای آنها انتخاب کند.
 - ثانیاً نمایندگی ملت، نوعی نمایندگی جمعی است یعنی این که نماینده مجلس قانون‌گذاری تنها نماینده حوزه انتخابیه خود نیست بلکه نماینده تمام ملت محسوب می‌شود.

نکات کلیدی شماره (۱۳)

- ◀ مطابق نظریه حاکمیت مردم، قانون مظهر اراده اکثریت و پاسخگویی نیازهای اوست زیرا حاکمیت متعلق به فرد فرد جامعه است.
- ◀ بر حسب منشأ حاکمیت تعیین فرمانروایان در یک کشور ممکن است انتخابی یا غیرانتخابی باشد.
- ◀ حکومت بر حسب چگونگی تعیین فرمانروایان انواع و اقسامی دارد که اهم آنها حکومت استبدادی و حکومت دموکراسی است.
- ◀ حکومت دموکراسی، حکومتی را گویند که در آن انتخاب فرمانروایان با مردم است و امور حکومتی به طور مستقیم یا غیرمستقیم به وسیله خود مردم اداره می‌شود و مردم منشأ قدرت می‌باشند.
- ◀ در دموکراسی مستقیم ملت، حاکمیت خود را مستقیماً و بدون این که نماینده و واسطه‌ای در بین باشد اعمال می‌کند.

نکات کلیدی شماره (۱۶)

- ◀ موضوع فراندوم بر حسب این که مشورت درباره یک مسئله یا صرفاً تصویب آن باشد آن را فراندوم مشورتی یا تصویبی نامند.
- ◀ غالباً دیده شده است دیکتاتوری‌ها از پله‌بیسیت به عنوان ابزاری به ظاهر دموکراتیک برای تحکیم موقعیت خود استفاده کرده‌اند.
- ◀ در دموکراسی‌های یونان باستان، دموکراسی هیچ وقت به مفهوم انتخاب فرمانروایان نبود.
- ◀ پیوستگی و تلازم بین دموکراسی و انتخابات با ظهور انقلابات قرن هجدهم و پیدایش نظریه‌های دموکراسی پدید آمد.
- ◀ در قرن نوزدهم نقش انتخابات در تحقق حکومت دموکراسی مسلم به نظر می‌رسد و مردم مصرراً خواهان شرکت در انتخابات شدند.

نکات کلیدی شماره (۱۵)

- ◀ دموکراسی نیمه مستقیم یا حکومت نیمه‌مستقیم حد وسط دموکراسی مستقیم و غیرمستقیم است.
- ◀ دموکراسی نیمه مستقیم به طرق و وسائل مختلفی انجام می‌گیرد.
- ◀ در سایر مراحل وضع قانون مانند قانون و یا تصویب آن ممکن است ملت به طرق زیر شرکت داده شود:
 ۱. ابتکار عمومی، ۲. وتوی عمومی و ۳. همه‌پرسی یا فراندوم.
- ◀ برای استفاده از حق وتو لازم است اعتراض در مهلت معینی انجام گیرد و تعداد مخالفین به یک حدنصابی برسد. وتوی عمومی در سوئیس برای ابطال قوانین مصوب مجلس به کار می‌رود.

* نحوه استفاده از نکات کلامی :

نکات کلیدی شماره (۱۸)

- ◀ در دموکراسی یونان باستان، آزادی مفهومی محدود داشت و آن عبارت بود از حق مشارکت شهروندان در امور عمومی و برخورداری از آزادی عقیده و سخن گفتن و اظهارنظر در اجتماع شهروندان.
- ◀ دموکراسی غربی دو شاخه بزرگ یعنی رژیم‌های ریاستی و رژیم‌های پارلمانی را تشکیل می‌دهند.
- ◀ مارکسیست‌ها از دموکراسی برداشتی کاملاً متضاد با دموکراسی ارائه می‌کنند که به کلی با اصول دموکراسی لیبرال منافات دارد.
- ◀ در دموکراسی لیبرال چون قدرت سیاسی مبتنی بر حاکمیت ملی و اراده عمومی ملت است انتخابات از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است.

نکات کلیدی شماره (۱۷)

- ◀ نظریه نمایندگی سیاسی یا نماینده سالاری در قرن ۱۸ مقارن با تکامل نظریه دموکراسی به وجود آمد.
- ◀ این نوع وکالت را که به موجب آن وکیل مطابق آنچه که حقوق خصوصی مقرر می‌دارد عمل می‌نماید، در اصطلاح حقوق اساسی، وکالت امری یا دستوری می‌نامند که در اوایل به این مفهوم نیز متداول بود لکن با گذشت زمان و ابداع نظریه حاکمیت ملی جای خود را به نمایندگی سیاسی با مفهومی جدید داد.
- ◀ در کشورهای مارکسیستی از لحاظ حفظ قدرت و انضباط حزب حاکم (حزب کمونیست) طبق قانون اساسی نمایندگی مجلس مقننه امری و دستوری تلقی می‌شود.

یادداشت

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

نکات کلیدی شماره (۱۹)

- ◀ در دموکراسی مارکسیستی نظام حزب واحد، انتخابات را تحت الشعاع قرار می‌دهد و انتخابات جنبه پله بیستی دارد.
- ◀ در دموکراسی مارکسیستی ساختار دولت مبتنی بر تفکیک قوانین است، اختیارات حکومتی در دست مقامات اجرایی متمرکز است و این مقامات از اختیارات قانون‌گذاری قضایی برخوردار هستند.
- ◀ مارکسیست‌ها برابری و عدالت را پیش شرط تحقق برابری حقوقی می‌دانند.
- ◀ مارکسیست‌ها می‌گویند زمانی که استثمار سرمایه‌داری به پایان برسد و پایه‌های رژیم سوسیالیستی مستحکم گردد آن وقت است که دموکراسی کامل و واقعی تحقق خواهد یافت و همه خواهند توانست از آزادی بهره جویند.

نکات کلیدی شماره (۱)

مؤلفان حقوق اساسی نظر به اهمیتی که قانون به عنوان مظهر حاکمیت در اجتماع دارا می‌باشد برای دولت سه وظیفه اصلی قائل‌اند: وضع قانون، اجرای قانون و قضاوت درباره دعاوی و اختلافات مردم و بدین اعتبار سازمان دولت را شامل سه اقتدار یا به اصطلاح سه قوه مقننه، مجریه و قضاییه می‌دانند.

در اصطلاح حقوق اساسی واژه حکومت معانی مختلفی را به ذهن متبادر می‌کند: در معنی اول واژه حکومت به مفهوم ساختار دولت شامل کلیه قانون‌گذاران و قضات به ویژه کارگزاران اداری و اجرایی رده بالایی قوه مجریه است. در معنی دوم واژه حکومت به مفهوم رهبری و تعیین خطمشی و سیاست کلی کشور است. در معنی سوم واژه حکومت مترادف واژه رژیم سیاسی است که هم به مفهوم ساختار دولت و هم به مفهوم شیوه و طرز عملکرد دولت به کار می‌رود.

نکات کلیدی شماره (۲)

وظایف قوه مجریه در جهان امروز از حد یک عمل اجرایی ساده فراتر می‌رود و بسیاری از امور و وظایف حکومتی را در برمی‌گیرد. زیرا اولاً قوه مجریه در امر قانون‌گذاری نقش فعالی به عهده دارد. ثانیاً قوه مجریه در ایفای نقش اجرایی خود در بسیاری از امور و مسائل، تصمیمات شبه قضایی اتخاذ می‌کند که در حقوق مردم مؤثر واقع می‌شود. ثالثاً قوه مجریه در ایفای وظایف اجرایی و اداری خود مصدر تصمیمات حکومتی یعنی مقام تشخیص دهنده و تصمیم گیرنده است.

نارسا بودن اصطلاح قوه مجریه سبب شده است که مؤلفان حقوق اساسی و برخی نویسندگان قانون اساسی به جای قوه مجریه از اصطلاح حکومت که به طور سنتی عهده‌دار تعیین سیاست دولت و هدایت آن است استفاده نمایند.

نکات کلیدی شماره (۳)

عالی‌ترین قوه مجریه ریاست کشور است و آن ممکن است یک یا چند نفر باشد.

از لحاظ شکل و چگونگی تعیین ریاست کشور مدت تصدی رئیس کشور ممکن است برای مدت نامحدود و یا برای مدت محدود باشد که آن را در اصطلاح رژیم سلطنت و یا رژیم جمهوری می‌نامند.

حکومت یک نفری به حکومتی گفته می‌شود که قوه مجریه در دست یک نفر باشد مانند شاه، دیکتاتور و غیره.

حکومت یک نفری بر حسب طریقه تعیین و انتصاب حکمران ممکن است صور و اشکالی پیدا نماید که به قرار زیر است: ۱. حکومت سلطنتی، ۲. حکومت دیکتاتوری و ۳. حکومت جانشین‌گزینی.

نکات کلیدی شماره (۴)

حکومت دو نفری یا حکومت کولژیال به حکومتی گفته می‌شود که در آن دو حکمران به طور برابر و با رضایت یکدیگر فرمانروایی را به عهده گیرند. این حکومت دو ویژگی دارد که یکی برابری کامل بین دو حکمران و دیگری مشترک بودن اختیارات آنها است.

حکومت مدیره به حکومتی گفته می‌شود که در آن قوه مجریه در دست هیأتی قرار گیرد که از لحاظ نظری این حکومت دارای دو ویژگی است: ۱. برابری تمام اعضا و ۲. تصمیم دسته‌جمعی.

حکومت سلطنتی حکومتی است که در آن شخص پادشاه برای تمام عمر عهده‌دار فرمانروایی می‌شود. حکومت سلطنتی انواع و اقسامی دارد که به قرار زیر است: ۱. سلطنت موروثی و سلطنت انتخابی ۲. سلطنت محدود و سلطنت نامحدود ۳. سلطنت ریاستی و سلطنت پارلمانی.

نکات کلیدی شماره (۶)

- ◀ سلطنت ریاستی یا اثنایی در باویر، پروس، اتریش، امپراطوری عثمانی و روسیه تزاری و در پاره‌ای از کشورها معمول بوده است.
- ◀ در سلطنت پارلمانی تعادل قوا برقرار است همانطور که پارلمان حق دارد دولت را ساقط و از کار برکنار کند رئیس قوه مجریه نیز متقابلاً حق دارد پارلمان را منحل کند.
- ◀ جمهوری یا جمهوریت به رژیمی گفته می‌شود که در آن رئیس کشور و به طور کلی کارگزاران حکومت اعم از قانونگذاران، مجریان و قضات به طور مستقیم یا غیرمستقیم توسط مردم انتخاب می‌شوند.
- ◀ ارسطو حکومت‌ها را بر حسب این که قدرت فرمانروایی در دست یک نفر یا گروهی اندک یا همه مردم باشد به حکومت سلطنتی (مونارشی)، اشرافی (آریستوکراس) و جمهوری تقسیم می‌کند.

نکات کلیدی شماره (۵)

- ◀ سلطنت انتخابی در جهان امروز فقط در کشور مالزی وجود دارد و نیز مقام پاپ رهبر کاتولیک‌های جهان رئیس کشور واتیکان را از لحاظ این که پس از فوت پاپ جانشین او توسط شورای کاردینال‌های مذهب کاتولیک به این مقام انتخاب می‌شود می‌توان نوعی سلطنت انتخابی به شمار آورد.
- ◀ سلطنت ممکن است محدود و یا نامحدود باشد. در سلطنت نامحدود تمام اختیارات و اقتدارات حکومت در دست پادشاه است و تمام کارگزاران دولت به نمایندگی او امور را اداره می‌کنند.
- ◀ در سلطنت مشروطه، وضع قانون با مجالس قانون‌گذاری است که اعضای آن از طرف ملت انتخاب می‌شوند.

نکات کلیدی شماره (۸)

- ◀ دوره رئیس‌جمهوری معمولاً از چهار سال تا هفت سال در نوسان است و این مدتی است که بیشتر قانون‌گذاران به آن تمایل نشان داده‌اند.
- ◀ در برخی از کشورها، رئیس‌جمهور به طور مستقیم از طرف ملت انتخاب می‌شود. در برخی دیگر رئیس‌جمهور توسط پارلمان و یا یک هیأت انتخابیه صورت می‌گیرد. علت آن تکیه بر به اصطلاح ریاستی به جهت اهمیت و نقشی است که رئیس‌جمهور در برابر قوه مقننه دارد.
- ◀ بر عکس رژیم ریاستی در جمهوری پارلمانی قوه مقننه و قوه مجریه با یکدیگر همکاری دارند هر کدام می‌توانند در دیگری به وسیله ابزارهایی که قانون اساسی در اختیار آنها گذاشته است در امور مداخله کنند.
- ◀ در رژیم جمهوری با وجود آن که رئیس‌جمهور مسئول اعمال خود می‌باشد حدود مسئولیت وی در تمام کشورها یکسان نیست.

نکات کلیدی شماره (۷)

- ◀ مطابق نظر ارسطو جمهوری یکی از صور دموکراسی است.
- ◀ دموکراسی به شیوه غربی هم می‌تواند به شکل جمهوری یا سلطنت محدود و پارلمانی باشد.
- ◀ جمهوری رژیمی است که در آن رئیس‌جمهور به صورت دموکراتیک توسط همه ملت و یا نمایندگان او برای مدت معینی انتخاب می‌شود و مسؤول اعمال خود می‌باشد.
- ◀ حکومت جمهوری مانند رژیم سلطنت بر دو قسم است: ریاستی و پارلمانی.
- ◀ در جمهوری ریاستی یا پرزیدانسیل یا اثنایی قوه مقننه و قوه مجریه در مقابل یکدیگر از استقلال کامل برخوردارند. پارلمان عهده‌دار امر قانون‌گذاری و رئیس‌جمهور عهده‌دار امور اجرایی و اداری است.
- ◀ جمهوری ریاستی در ایالات متحده آمریکا، برزیل، مکزیک معمول و مجری است.

نکات کلیدی شماره (۱۰)

- ◀ در سابق نظام دو مجلسی در کشورهای بسیط ناشی از اراده و خواست طبقه اشراف و اعیان بود که آن را از لحاظ تثبیت موقعیت و امتیازات طبقاتی خود لازم و ضروری می دانستند.
- ◀ تجربه نشان داده است که اکثراً اختلاف بین مجلس واحد و قوه مجریه به جای این که به نفع قوه مقننه تمام شود به نفع قوه مجریه تمام شده است.
- ◀ نظام دو مجلسی هوادار بیشتری دارد و در اکثر کشورها قوه قانون گذاری مرکب از دو مجلس می باشد.
- ◀ در ایالات متحده آمریکا پارلمان این کشور دارای دو مجلس نمایندگان و سنا است.
- ◀ فدراسیون های کلاسیک مانند ایالات متحده آمریکا و سوئیس بر دو قاعده استوار است: یکی برابری نمایندگان کشورهای عضو در مجلس دوم و دیگری برابری اختیارات دو مجلس در امر قانون گذاری.

نکات کلیدی شماره (۹)

- ◀ در رژیم جمهوری انتخاب رئیس جمهور همه جا یکسان و به یک ترتیب نیست.
- ◀ ریاست جمهوری معمولاً به یک نفر واگذار می شود ولی ممکن است این مقام به هیأتی تفویض شود.
- ◀ مجالس قانون گذاری را بر حسب طرز تعیین اعضاء آنها می توان به سه دسته تقسیم کرد: موروثی، انتصابی و انتخابی. هم چنین آنها را می توان از لحاظ زمانی به مجالس دائمی و غیردائمی تقسیم کرد.
- ◀ لحاظ زمانی به مجالس قانون گذاری آنچه حائز اهمیت است تعداد آنهاست.
- ◀ در مورد مجالس قانون گذاری یک مجلسی و گروهی دیگر طرفدار شیوه دو مجلسی گروهی طرفدار شیوه یک مجلسی و گروهی دیگر طرفدار شیوه دو مجلسی هستند و هر کدام برای اثبات عقیده خود دلائلی می آورند.

نکات کلیدی شماره (۱۱)

- ◀ برای این که قوه مجریه و قضاییه نتواند نمایندگان مجلس را تحت تأثیر و نفوذ قرار دهد و امنیت شغلی و استقلال نظر را از آنان سلب کند لازم است نمایندگان مجالس از مصونیت پارلمانی برخوردار باشند و آن شامل دو اصل است: ۱. عدم مسئولیت ۲. عدم تعرض.
- ◀ چنانچه فشار و تهدید و بی حرمتی از افرادی به جز نمایندگان صورت گیرد در این قبیل موارد دستگیری و پیگرد مجرم و گروه های فشار و خودسر با دستگاه قضایی و امنیتی است به ویژه قوه قضاییه که طبق قانون اساسی پاسدار آزادی های مشروع و قانونی و اجرای عدالت است نمی تواند در این باره از خود سلب مسئولیت کند.

نکات کلیدی شماره (۱۲)

- ◀ امروزه گرایش کلی در فدراسیون ها بر افزایش قدرت مرکزی (دولت فدرال) است و این امر از لحاظ اداره سیاست خارجی و دفاع ملی و اجرای برنامه های اقتصادی ضرورت پیدا کرده است.
- ◀ به تدریج که دموکراسی و آزادی در کشورها و آزادی در کشورها قوام گرفت، مجالس مقننه در تمام این امور آزادی لازم را به دست آوردند و در نتیجه استقلال پارلمان در برابر قوه مجریه و قوه قضاییه تأمین گردید. امروزه اجلاسات مجالس از کنترل دولت خارج است.
- ◀ در برخی کشورها اجلاسات مجالس دائمی است یعنی مجالس مقننه هر موقع بخواهند می توانند تشکیل جلسه دهند. در برخی دیگر مجالس اجلاساتی دارند که ادواری است و تاریخ تشکیل و تعطیل آن را قانون اساسی معین می کند.

نکات کلیدی شماره (۱۴)

- ◀ کمیسیون‌های مجالس مقننه، گروه‌های کاری پارلمان را تشکیل می‌دهند که با هدف‌ها و ضوابط خاصی سازماندهی شده‌اند.
- ◀ کمیسیون‌های پارلمانی بر دو قسم است: عادی و تخصصی.
- ◀ کمیسیون‌های عادی عبارتند از: ۱. شعبه، ۲. کمیسیون عام و ۳. کمیسیون‌های تخصصی.
- ◀ در اکثر کشورها به تعداد وزارتخانه‌ها و مؤسسات دولتی در پارلمان کمیسیون‌های دائمی وجود دارد که هر کدام عهده‌دار امور وزارتخانه یا مؤسسه معینی می‌باشد. امروزه در مجالس قانون‌گذاری سیستم کمیسیون دائمی رواج بیشتری دارد.
- ◀ در انتخاب اعضاء کمیسیون‌ها اطلاعات و سابقه و تمایل نمایندگان در نظر گرفته می‌شود.

نکات کلیدی شماره (۱۳)

- ◀ در کشورهایی که دارای دو مجلس‌اند برای این که مجلس دوم (سنا) به حقوق مجلس اول (مجلس نمایندگان) تخطی نکند و تفوق سیاسی این مجلس بر مجلس دیگر محفوظ بماند معمولاً آیین‌نامه سنا باید به تصویب مجلس نمایندگان برسد تا لازم‌الاجرا باشد.
- ◀ در برخی کشورها اشتغال نماینده به مشاغل وزارت و معاونت وزارت با نمایندگی تعارض دارد (مانند کشور فرانسه و ایران).
- ◀ منع مطلق مشاغل خصوصی برای نمایندگی مجلس مقننه این تالی فاسد را دارد که موجب می‌شود اکثر شهروندان از نامزد شدن به نمایندگی استقبال نکنند و این مجالس از وجود افراد بصیر و کارآمد بی‌بهره بماند.
- ◀ در کشور فرانسه، حقوق نمایندگی مجالس مقننه معمولاً از دو رقم تشکیل می‌شود: حقوق ثابت (ماهانه) و مزایا.

نکات کلیدی شماره (۱۶)

- ◀ چنانچه پیشنهاد قانون توسط نمایندگان پارلمان باشد آن را طرح قانونی نامند و چنانچه پیشنهاد قانون از طرف هیأت دولت باشد آن را لایحه قانونی می‌گویند.
- ◀ در رژیم پارلمانی، ابتکار قانون به طور مساوی به نمایندگان پارلمان و وزراء (هیأت وزراء) تعلق ولی در رژیم ریاستی این حق منحصرأز آن نمایندگان پارلمان است. (مانند کنگره آمریکا)
- ◀ از لحاظ سیاسی، پیشنهاد و ابتکار قانون امتیازی است که اصولاً متعلق به نمایندگان پارلمان و یا وزراء است. با این حال ممکن است قانون اساسی این امتیاز را به مقامات دیگر و یا ملت نیز بدهد.
- ◀ در دموکراسی نیمه مستقیم (مانند برخی کانتون‌های سوئیس) تعداد معینی از شهروندان می‌توانند طرح قانونی تهیه و تقدیم مجلس مقننه فدرال کنند که پس از تصویب مجلس به صورت قانون درمی‌آید.

نکات کلیدی شماره (۱۵)

- ◀ ترتیب انتخاب کمیسیون‌ها و وظایف و چگونگی کار آنها مشروحاً در آیین‌نامه داخلی مجلس شورای اسلامی مورخ ۱۳۶۱/۳/۲۳ و اصلاحیه‌های مورخ ۱۳۶۲ و ۱۳۷۸ معین و مقرر گردیده است.
- ◀ امروزه وظایف مجلس مقننه شامل وضع قوانین در کشور، تصویب بودجه و قوانین مالیاتی، نظارت بر اعمال قوه مجریه و برخی امور دیگر می‌باشد.
- ◀ وظیفه اصلی مجلس مقننه وضع قانون است. قانون در معنی خاص به کلیه قواعد لازم‌الاجرائی گفته می‌شود که توسط قوه مقننه تصویب و به موقع اجرا گذاشته می‌شود ولی در معنی عام قانون برای تمام مصوبات پارلمان اطلاق می‌شود.

نکات کلیدی شماره (۱۸)

- ◀ با وجود آن که تفویض قانون گذاری مغایر با اصل تفکیک قوا است. این روش نه تنها در رژیم های پارلمانی بلکه در رژیم های ریاستی نیز متداول می باشد.
- ◀ در ایران صدور فرمان همه پرسی از اختیارات رهبر است.
- ◀ سایر وظایف پارلمان عبارتند از: ۱. تصویب عهدنامه ها، قراردادها و مقاوله نامه های بین المللی ۲. اعلام جنگ و حالت حکومت نظامی یا حالت اضطراری در کشور ۳. تأیید انتصابات برخی مقامات اجرایی و قضایی ۴. طرح مسئولیت سیاسی وزراء «در رژیم پارلمانی» ۵. تفسیر قوانین عادی.

نکات کلیدی شماره (۱۷)

- ◀ همین لایحه یا طرح قانونی در جلسه به بحث گذاشته نمی شود مگر آن که قبلاً در کمیسیون مربوط مورد بررسی قرار گرفته و منتهی به تنظیم گزارش درباره آن شده باشد.
- ◀ آیین نامه اداری مانند قانون، قواعد لازم الاجرائی است که برای افراد به طور عام و عینی ایجاد حق و تکلیف می کند و به همین جهت در حکم قانون است و همان آثار حقوقی بر آن مترتب می شود.
- ◀ در برخی کشورها به ویژه فرانسه بین قوانین تفکیکی قائل شده اند تحت عنوان قوانین عادی و بنیادی. قوانین عادی نتایج تشریفات عادی و ملموس هستند ولی قوانین بسیاری از تشریفات خاصی پیروی می کند.
- ◀ قوانین بنیادی به آن دسته از قوانین گفته می شود که مربوط به ساختار سیاسی کشور حقوق فردی، نظام مالکیت و امور مالی می باشد.

نکات کلیدی شماره (۲۰)

- ◀ باید دانست اعتبار تصمیمات دادگاه از این جهت یکسان و مشابه هم نیست زیرا گاهی نسبی و موقتی و مربوط به دادگاه صادرکننده حکم است و گاه دیگر محاکم را از رسیدگی به موضوع رأی ممنوع می دارد.
- ◀ برای برگزیدن قاضی دو روش وجود دارد: یکی انتخاب و دیگری انتصاب.
- ◀ در ایالات متحده آمریکا قضات (به استثنای قضات دادگاه های فدرال و پاره ای دادرسان ایالات) با رأی عمومی و تحت شرایطی خاص، انتخاب می شوند.
- ◀ مطابق قانون اساسی جمهوری اسلامی (۱۳۶۸) در حال حاضر در استخدام قضات و عزل و نصب آنها و تغییر محل مأموریت و تعیین مشاغل و ترفیع آنان و مانند اینها از امور اداری طبق قانون از وظایف رئیس قوه قضاییه است.
- ◀ در حقوق اروپایی مانند فرانسه مصونیت قضایی فقط شامل قضات نشسته است. اعضاء پارک (دادسرا) از این مصونیت برخوردار نیستند.

نکات کلیدی شماره (۱۹)

- ◀ طرح ها و لوایح عادی معمولاً دو سوری است یعنی درباره آن دو بار شور می شود لکن طرح ها و لوایحی که جنبه فوری داشته باشد برحسب اهمیت و فوریت موضوع، درباره آن یک بار بیشتر شور صورت نمی گیرد و یا اصلاً ممکن است طرح یا لایحه فوری در جلسه علنی مجلس مستقیماً به رأی گذاشته شود. طرح ها و لوایح فوری بر حسب مورد به سه درجه یک فوریتی، دو فوریتی و سه فوریتی تقسیم می شود.
- ◀ لاک و مونتسکیو با وجود آن که همواره از اهمیت دستگاه قضایی سخن می رانند و استقلال این دستگاه را برای حفظ آزادی لازم و ضروری می دانند ولی آن را به عنوان یک قوه در ردیف مقننه و مجریه تلقی نمی کنند.

* نحوه استفاده از نکات کلمه ::

نکات کلیدی شماره (۲۲)

◀ لاک قوه قضاییه را خارج از عملکرد سیاسی و حکومتی می‌داند و از آن بحثی به میان نمی‌آورد و در واقع آن را عملاً به دست فراموشی می‌سپارد و بدین ترتیب لاک قوای سه‌گانه را در عمل به دو قوه مقننه و مجریه محدود و منحصر می‌کند و معتقد است که برای حفظ آزادی باید این دو از یکدیگر جدا باشند.

◀ مونتسکیو برای دولت سه قوه قائل است: مقننه، مجریه و قضاییه. وی قوه‌ای به نام فدرایتو نمی‌شناسد بلکه آن را جزء قوه مجریه تلقی می‌کند.

◀ در نوشته‌های مونتسکیو اصطلاح تفکیک قوا به صراحت نیامده بلکه تکیه کلام او بیشتر بر توازن و تعادل قواست. اصطلاح تفکیک قوا بعدها توسط نویسندگان قانون اساسی در فرانسه و کشورهای دیگر متداول گردید.

نکات کلیدی شماره (۲۳)

◀ علت این که حقوق اساسی بیشتر درباره روابط قوه مقننه و قوه مجریه بحث می‌کند آن است که در سیاست نقش اساسی با این دو قوه و نحوه عمل و موضع‌گیری آنها در برابر یکدیگر است و قوه قضاییه در واقع نوعی عمل اجرایی است زیرا اجرای قانون دو جنبه دارد ترافیعی و غیرترافیعی که اولی با قوه قضاییه و دومی با قوه مجریه است.

◀ تنها نظریه جامع و کامل در باب تفکیک قوا متعلق به جان لاک فیلسوف و متفکر مشهور انگلیسی و شارل مونتسکیو فیلسوف و حقوقدان مشهور فرانسوی است.

◀ جان لاک برای دولت سه قوه قائل است: مقننه، مجریه و فدرایتو.

نکات کلیدی شماره (۲۴)

◀ در اصطلاح حقوق اساسی رژیم مجریه به رژیمی اطلاق می‌شود که در آن مجلس مقننه از اختیارات خود خارج شده و عملاً بر دستگاه مجریه چیره شود چنانکه حکومت فرانسه در دوران جمهوری سوم و جمهوری چهارم فرانسه عملاً به رژیم مجریه تبدیل گردید.

◀ مطابق نظریه تفکیک افقی قوا قوه مقننه و قوه مجریه در عرض هم قرار دارند نه در طول یکدیگر.

◀ رژیم‌های تفکیک کامل قوا مقابل رژیم‌های اختلاط قوا هستند.

◀ نظام ریاستی دارای دو ویژگی است: یکی این که در این رژیم رئیس جمهور مانند نمایندگان پارلمان مستقیماً به وسیله ملت انتخاب می‌شود و انتخاب وی از طرف ملت اعتبار و حیثیت فوق‌العاده زیادی در برابر پارلمان به او می‌دهد.

نکات کلیدی شماره (۲۵)

◀ با وجود آن که نویسندگان اولین قانون اساسی فرانسه تحت تأثیر افکار مونتسکیو قرار داشتند اما استنباط آنها از تفکیک قوا با نظر مونتسکیو منطبق نبود.

◀ به تجربه ثابت شده است رژیم‌هایی که بر پایه تفکیک مطلق قوا قرار دارند قابل بقاء و دوام نیستند.

◀ نخستین شرط تفکیک مطلق قوا این است که هر یک از سه قوه به وظیفه تخصصی خود بپردازد و شرط دیگر آن است که هر قوه در برابر قوای دیگر مستقل بوده و هیچ وسیله‌ای برای اعمال نفوذ در برابر قوه دیگر نداشته باشد.

◀ تفکیک مطلق قوا در هیچ جا وجود ندارد.

◀ مدافعان تفکیک عمودی قوا به استقلال قوه مجریه از مقننه نمی‌اندیشند بلکه او را مباشر و عامل قوه مقننه یعنی هیأت اجتماع تلقی می‌کنند. در این طرز تفکر دو قوه در طول یکدیگر قرار دارند، نه در عرض یکدیگر.

* نحوه استفاده از نکات کلمه :

نکات کلیدی شماره (۲۶)

- ◀ رژیم پارلمانی دارای ویژگی‌های زیر است: ۱. رژیم پارلمانی وظایف حکومتی تقسیم و هر کدام بر ارگان‌های مختلف محول شده است و بین قوه مجریه و قوه مقننه نوعی همکاری وجود دارد، ۲. ارگان‌های حکومتی (قوه مقننه و قوه مجریه) در انجام وظایف خود انحصار عمل ندارند بلکه در برخی امور با یکدیگر همکاری می‌کنند و ۳. در این رژیم قوای حکومتی به ویژه قوه مقننه و قوه مجریه در برابر هم دارای اختیارات و وسائل‌اند که از آن برای اعمال نفوذ در یکدیگر استفاده می‌کنند.
- ◀ رژیم پارلمانی کلاسیک دارای دو خصیصه اساسی است: دورکنی بودن قوه مجریه و همکاری نزدیک قوا با یکدیگر.
- ◀ در رژیم پارلمانی چون رئیس کشور از مسئولیت مبری است در برابر پارلمان مسئول نیست، پارلمان حق ندارد از او بازخواست کند و یا او را مجبور به استعفا نماید.

نکات کلیدی شماره (۲۵)

- ◀ در رژیم ریاستی وزراء در برابر قوه مقننه مسئولیت سیاسی ندارد. نه پارلمان می‌تواند حکومت و وزراء را با استیضاح و ندادن رأی عدم اعتماد مجبور به استعفا کند نه حکومت می‌تواند پارلمان را منحل سازد.
- ◀ فقدان مسئولیت سیاسی وزراء در برابر پارلمان مهم‌ترین شاخص رژیم ریاستی است که آن را از رژیم پارلمانی متمایز می‌سازد.
- ◀ رژیم پارلمانی را نباید با رژیمی که در آن پارلمان وجود دارد اشتباه کرد. زیرا رژیمی که دارای پارلمان است لزوماً یک رژیم پارلمانی به معنی اصطلاحی کلمه نیست.
- ◀ رژیم پارلمانی نوعی حکومت است که بر اساس تفکیک خفیف و نسبی قوا یعنی بر اساس همکاری قوا قرار دارد.

نکات کلیدی شماره (۲۸)

- ◀ مداخله در سازمان مجالس و نحوه کار آن عبارتند از: ۱. مداخله در انتخاب هیأت رئیس و تنظیم آیین‌نامه داخلی مجلس، ۲. مداخله در انعقاد مجالس و ۳. مداخله در تعیین دستور جلسه
- ◀ مطابق ماده ۷۰ آیین‌نامه داخلی مجلس، تعیین دستور هفتگی مجلس با هیأت رئیسه مجلس است و در لوایح و طرح‌هایی که دارای اولویت باشند ممکن است بنا به تقاضای دولت با ۱۵ نفر از پیشنهاد دهندگان طرح و موافقت هیأت رئیسه خارج از نوبت در دستور هفتگی مجلس قرار گیرد.
- ◀ قوه مجریه ممکن است با شرکت در مراحل مختلف تصویب قانون به طرق مختلف اعمال قوه مقننه را محدود سازد: ۱. پیشنهاد قوانین، ۲. شرکت در جلسات و مباحثات مجالس و ۳. شرکت در تصمیمات مجالس.

نکات کلیدی شماره (۲۷)

- ◀ رژیم پارلمانی متعادل را پارلمانتاریسم عقلانی یا منطقی شده نیز می‌نامند.
- ◀ حق انحلال پارلمان که به قوه مجریه داده شده است معادل حق بازخواست و ساقط کردن حکومت به وسیله پارلمان تلقی می‌شود.
- ◀ تنها نقطه مقاومت پارلمان فراقسیون اقلیت است که سنن و عادات و رسوم سیاسی انگلستان به او اجازه می‌دهد آزادانه درباره مسائل حکومتی اظهار نظر کند و در برابر حکومت ابراز وجود نماید.
- ◀ وسائل مداخله دولت در پارلمان عبارت است از: الف) مداخله در تعیین اعضاء مجلس، ب) مداخله‌ای سازمان مجالس و نحوه کار آن، ج) شرکت در اعمال مجالس، د) انحلال مجالس و ه) مداخله در فرایند تصویب قوانین.

* نحوه استفاده از نکات کلیدی:

نکات کلیدی شماره (۳۰)

در برخی رژیم‌ها انحلال یکی از مجالس منوط به موافقت مجلس دیگر است و این خود اختیار دولت را در انحلال پارلمان محدود می‌سازد، در برخی دیگر برای این که دولت نتواند پی‌درپی به انحلال مجلس دست بزند لازم است مدتی از دوره اجلاس مجلس سپری شده باشد.

وسائل مداخله پارلمان در امور حکومت عبارت است از: الف) مداخله پارلمان در انتصاب اعضای قوه مجریه، ب) مداخله پارلمان در اقدامات دولت.

مهم‌ترین مداخله پارلمان در اقدامات و تصمیمات دولت به شرح زیر است:

۱. تذکرات و تمایلات پارلمان، ۲. نظارت و کنترل دولت از راه تشکیل کمیسیون‌های تحقیق و ۳. سؤالات نمایندگان پارلمان از اعضای دولت و ۴. طرح مسئولیت وزراء در برابر پارلمان.

نکات کلیدی شماره (۲۹)

شرکت قوه مجریه در اعمال و اقدامات پارلمانی معمولاً پس از اتخاذ تصمیم به وسیله مجالس و آن هم به صورت مختلف انجام می‌شود: حق رجوع مجدد، حق توشیح، حق وتو.

حق توشیح اختیاری است که به موجب آن رئیس قوه مجریه قانون مصوب پارلمان را امضاء می‌کند.

حق وتو امتیازی است که به دولت امکان می‌دهد از اجرای قانونی که به تصویب پارلمان رسیده است جلوگیری به عمل آورد.

انحلال مجلس مقننه یکی از وسائل و ابزارهای فشار علیه پارلمان است که در رژیم‌های پارلمانی به سود قوه مجریه شناخته شده و آن معادل حقی است که قوه مقننه در عزل و برکنار کردن وزراء دارد.

نکات کلیدی شماره (۳۲)

باید در نظر داشت هر رأی مخالف پارلمان به کابینه یا به لوایح او موجب طرح مسئولیت سیاسی و برکناری وزیر یا کابینه نیست.

طرح مسئولیت سیاسی وزراء یا کابینه ممکن است به درخواست نماینده یا نمایندگان پارلمان و یا به درخواست دولت باشد.

در حقوق ایران استیضاح فاقد تشریفات پیچیده و بیشتر در جهت تقویت قوه مقننه است.

معمولاً مسئولیت سیاسی وزراء در برابر پارلمان جنبه جعلی دارد یعنی وقتی پارلمان رأی عدم اعتماد می‌دهد در حقیقت نظر خود را نسبت به تمام کابینه اعلام می‌دارد و در نتیجه این خود وزراء هستند که بعد از اعلام رأی عدم اعتماد، باید از مقام خود استعفا داده و بر کنار شوند.

نکات کلیدی شماره (۳۱)

در بین سؤالاتی که از وزراء می‌شود باید بین سؤالات شفاهی و کتبی فرق گذاشت: سؤال شفاهی در جلسه علنی پارلمان از طرف نماینده مجلس مطرح می‌شود، وزیر نیز شفاهاً پاسخ می‌دهد.

در ایران سؤال فقط به صورت کتبی است و تشریفات آن به موجب مواد ۱۴۸ تا ۱۴۶ آیین‌نامه داخلی مجلس شورای اسلامی بدین قرار است.

در رژیم پارلمانی وزیران دو نوع مسئولیت دارند که در زیر شرح داده می‌شود:

۱. مسئولیت جزایی وزیران، ۲. مسئولیت سیاسی وزراء و مسأله استیضاح و طرح سانسور و ۳. مسئولیت دسته‌جمعی و انفرادی وزراء.

نظر به مسئولیت خطیری که وزراء در اداره امور کشور دارند تعقیب و محاکمه آنها از نظر جزایی در تمام کشورها تابع تشریفات خاصی قرار داده شده است.

* نحوه استفاده از نکات کلیدی:

نکات کلیدی شماره (۳۴)

- ◀ تاریخ تحولات و تکامل حق رأی برحسب کشورها متفاوت است.
- ◀ رأی نابرابر که در سابق در برخی کشورها مرسوم و متداول بود امروزه در همه جا معنی شده است. امروزه این محدودیتها مغایر با اصل تساوی حقوقی افراد تلقی می‌شود.
- ◀ انتخابات یک درجه‌ای به دموکراسی نزدیک‌تر است تا انتخابات دو درجه‌ای.
- ◀ برای اینکه از شرکت افرادی که فاقد شرایط انتخاب کردن هستند جلوگیری شود معمولاً هر شهروند باید قبلاً در حوزه انتخابات خود ثبت‌نام کرده، کارت الکتروال بگیرد و در روز معینی در انتخابات شرکت کند.
- ◀ تشخیص صلاحیت داوطلبان و نامزدهای انتخاباتی فقط حق رأی دهندگان است.

نکات کلیدی شماره (۳۳)

- ◀ در موارد استثنایی مسئولیت سیاسی ممکن است جنبه انفرادی پیدا کند و آن موقعی است که وزیری در انجام وظایف مربوط به خود مرتکب تقصیری شود که سایر همکاران او از آن بی‌اطلاع بوده و موضوع ارتباطی هم به آن‌ها نداشته باشد که در این صورت با طرح استیضاح و رأی منفی تنها او از کار عزل و برکنار خواهد شد.
- ◀ در نظام‌های دو مجلسی استیضاح فقط حق مجلس نمایندگان است.
- ◀ اصطلاح پارلمان‌تاریسم فردگرا به قوانین اساسی گفته می‌شود که حاوی تمام اصول و قواعد رژیم پارلمانی است.
- ◀ دموکراسی غیر مستقیم حکومتی است که در آن ملت حاکمیت را به طور غیرمستقیم توسط نمایندگان منتخب خود اعمال و اجرا می‌کند.

نکات کلیدی شماره (۳۶)

- ◀ در روش اکثریتی دو مرحله‌ای برای اینکه لیستی پیروز شود لازم است در انتخابات دور اول اکثریت مطلق آراء یعنی نصف به علاوه یک کل آراء رأی دهندگان را کسب کند و الا انتخابات به دور دوم کشیده می‌شود. در این روز دور لیستی که اکثریت نسبی آراء را به دست آورد پیروز خواهد شد.
- ◀ روش اکثریتی لیستی دو مرحله‌ای به علت پیچیدگی سیستم و اشکالاتی که در محاسبه آراء دارد، کاربرد چندانی ندارد.
- ◀ اگر رأی دهنده مجبور باشد بی‌کم و کاست و بدون هیچ‌گونه دخل و تصرف در نام‌های مندرج در لیست انتخاباتی که توسط یک حزب یا گروه سیاسی معرفی می‌شود رأی دهد آن شیوه را لیست بسته می‌گویند. ولی اگر رأی دهنده حق داشته باشد با خط زدن برخی از نامزدهای مندرج در لیست و اضافه کردن تعدادی نام دیگر در آن تغییراتی بدهد و یا ترتیب نام‌های نامزدها را در لیست از لحاظ اولویت جابه‌جا شد این شیوه را لیست باز یا ترکیبی یا ترجیحی نامند.

نکات کلیدی شماره (۳۵)

- ◀ رسیدگی به شکایات انتخاباتی اصولاً با هیأت نظارتی انتخابات است.
- ◀ روش انتخاب نمایندگان مجالس قانون‌گذاری دو قسم است: اکثریتی و تناسبی.
- ◀ نظام اکثریتی را می‌توان هم درباره‌ی شیوه‌ی تک‌گزینی و هم در شیوه‌ی چندتن‌گزینی بایستی به کار برد.
- ◀ روش اکثریتی تک‌گزینی ممکن است یک مرحله‌ای (با یک دور انتخاباتی) و یا دو مرحله‌ای (با دو دور انتخاباتی) باشد.
- ◀ روش اکثریت نسبی (یک مرحله‌ای) در انگلستان و فرانسه برای انتخاب نمایندگان مجلس اول و روش اکثریتی (دو مرحله‌ای)، در ایالات متحده آمریکا برای انتخاب رئیس‌جمهور و معاون او معمول و متداول است.
- ◀ در روش اکثریتی یک مرحله‌ای، لیستی (حزبی) که اکثریت آراء یعنی بیشترین آراء را در انتخابات کسب کند پیروز می‌شود.

* نحوه استفاده از نکات کلیدی:

نکات کلیدی شماره (۳۸)

- ◀ در روش تناسبی آزادی رأی دهندگان از آنها سلب می‌شود زیرا مکانیسم انتخابات بر پایه لیست‌های انتخاباتی قرار دارد و افراد مجبورند به لیستی رأی دهند که چه بسا شناخت کامل از نامزدهای مندرج در لیست ندارند.
- ◀ روش تناسبی در عین اینکه یک روش منصفانه است ولی به جهت پیچیدگی، دشواری‌هایی که در اجرا به همراه دارد کمتر مورد استقبال قرار گرفته است.
- ◀ حزب یک تشکل سیاسی است که در آن گروهی از شهروندان با هدف کسب قدرت از راه بدست‌آوردن تعدادی از کرسی‌های پارلمان و اجرای برنامه‌ها و اهداف خوب در قالب مرام و مسلک سیاسی گردهم آمده‌اند و فعالیت می‌کنند.
- ◀ حزب یکی از مظاهر آزادی اجتماعات است.

نکات کلیدی شماره (۳۷)

- ◀ روش اکثریت نسبی ساده یا روش تک‌گزینی در کشورهای انگلستان در مورد انتخابات مجلس عوام و در آمریکا در مورد انتخاب سناتورها به کار می‌رود. روش اکثریت مطلق با دو دور، در انتخاب رئیس جمهور آمریکا و معاون او مورد استفاده قرار گرفته است.
- ◀ هدف نظام تناسبی آن است که هر حزب و گروه سیاسی بتواند، نسبت آرایه که در انتخابات کشور کسب می‌کند صاحب کرسی شود.
- ◀ عادلانه و دموکراتیک بودن انتخابات و قابلیت آن در منعکس ساختن گرایش‌های مختلف مزیت یک روش انتخاباتی خوب است ولی علاوه بر آن روش انتخاباتی باید از کارایی لازم نیز برخوردار باشد یعنی ایجاد یک اکثریت قاطع و کارا را در پارلمان ممکن و میسر سازد.

نکات کلیدی شماره (۴۰)

- ◀ ارسطو حکومت‌ها را بر حسب اینکه قدرت سیاسی در دست یک نفر یا یک گروه و یا همه مردم باشد آن را به حکومت موناشرسی (سلطنتی)، حکومت آریستوکراسی (اشرافی) و حکومت ریپبلیک (حکومت جمهوری) تقسیم می‌کند.
- ◀ بی‌گمان منشأ دولت ریشه در قدرت در جامعه دارد.
- ◀ درباره منشأ دولت دو نظریه مطرح است: ۱. دولت یک پدیده طبیعی است. ۲. دولت یک پدیده قراردادی است.
- ◀ برخی از فلاسفه و متفکرین معتقدند که دولت یک پدیده طبیعی است که بر حسب نیاز طبیعی‌تر بوجود آمده است.
- ◀ مدافعان نظریه قرارداد اجتماعی معتقدند که انسان قبل از وارد شدن به جامعه مدنی یک وضع طبیعی دارد فارغ از هرگونه قید و بند ولی چون نمی‌توانست نظم و امنیت مردمان را تضمین کند به طور ضمنی به این توافق رسیدند که به آن وضع پایان دهند و به جامعه‌مدنی و قوانین آن گردن نهند.

نکات کلیدی شماره (۳۹)

- ◀ از لحاظ ساختاری و انضباط حزب ممکن است دموکراتیک و یا غیردموکراتیک، منضبط و غیرمنضبط باشد.
- ◀ وجود احزاب در یک کشور به خودی خود کافی نیست. وقتی می‌توان از حزب واقعی سخن گفت که احزاب فارغ از نظارت باشند زیرا وابستگی احزاب به دولت یا مؤسسات و شرکت‌های خصوصی داخلی یا خارجی نقض غرض است.
- ◀ سیستم حزب واحد، از پدیده‌های قرن بیستم است که توسط لنین و موسولینی ابداع شد. در این نظام انتخابات مفهوم واقعی خود را ندارد.
- ◀ در این نظام، رقابت بین احزاب مانع از تمرکز قدرت در دست یک حزب است.
- ◀ رژیم پارلمانی با نظام دو حزبی سازگاری بیشتری دارد تا با نظام چند حزبی.
- ◀ در رژیم ریاستی چون تفکیک قوا کامل است و دولت در برابر پارلمان از استقلال کافی برخوردار می‌باشد تعداد احزاب در طبع حکومت چندان مؤثر نمی‌افتد.

* نحوه استفاده از نکات کلیدی:
۱- برگه کتاب را به ۴ نکات کلیدی تبدیل نمایید.

نکات کلیدی شماره (۴۲)

اگر هابز حاکمیت را غیر قابل تجزیه می‌داند لاک از یکپارچگی قدرت می‌هراسد و چشم به تجزیه قوا دارد.
 با وجود اهمیت و نقش مهمی که نظریه قرارداد اجتماعی در پیشرفت تفکر دموکراسی داشته است، اما با واقعیت تاریخی تطبیق نمی‌کند.
 افلاطون در کتاب جمهوری حکومت‌ها را به چهار نوع تقسیم می‌کند: تیمارشی، الیگارش، دموکراسی و تیرانی.
 افلاطون جامعه را به سه طبقه قائل است: اول فلاسفه که مدیر جامعه هستند. دوم جنگاوران که دفاع از کشور را به عهده دارند و سوم طبقه کشاورزان و پیشه‌وران که تأمین نیازهای مادی جامعه با آنهاست.
 افلاطون مخالف دموکراسی است و حکومت فلاسفه خردمند را بهترین حکومت‌ها می‌داند.

ارسطو در کتاب سیاست اثر مشهور خود حکومت‌ها را بر حسب اینکه قدرت سیاسی در دست یک نفر یا اندک و یا اکثریت مردم باشد آنها را به سه دسته خوب و اصیل و سه دسته بد و غیر اصیل تقسیم می‌کند. حکومت‌های خوب و اصیل عبارتند از: پادشاهی، اشرافی و جمهوری و حکومت‌های بد و غیراصیل عبارتند از: تیرانی، الیگارش و دموکراسی.
 ارسطو معتقد است حکومت‌ها دو نوعند: خوب و اصیل و بد یا غیر اصیل.
 از نظر روسو سه نوع حکومت وجود دارد: دموکراسی، سلطنتی و آریستوکراسی.
 حکومت‌ها را نمی‌توان تنها بر مبنای تعداد فرمانروایان طبقه بندی کرد بلکه طرز تعیین فرمانروایان و شیوه عملکرد حکومت و محتوای آن در ماهیت رژیم نقش اساسی دارد.

نکات کلیدی شماره (۴۱)

بر اساس رابطه‌ای که بین افراد و فرمانروایان حاکم است حکومت دو شکل بیشتر نمی‌تواند باشد که همان حکومت فردی و دموکراسی می‌باشد.
 طبقه‌بندی حکومت‌ها به توتالیتر و لیبرال از دید ماهیت قانونی است که بر جامعه حاکم است.
 در علوم سیاسی توتالیتریزم به رژیمی گفته می‌شود که حد و مرزی میان زندگی جعلی و حریم خصوصی قائل نبوده است.
 دموکراسی را با لیبرالیسم نباید یکی به شمار آورد هم چنانکه توتالیتریزم هم با استبداد یکی نیست.
 برحسب اینکه در یک حکومت رقابت سیاسی آزاد باشد یا نه آن را می‌توان حکومت کثرت‌گرا یا وحدت‌گرا نامید.

نکات کلیدی شماره (۴۴)

رژیم‌های آزاد به آن دسته حکومت‌هایی اطلاق می‌شود که سعی کند لیبرال - دموکراسی را محقق نماید.
 در رژیم‌های اقتدارگرا احزاب جایگاهی در جامعه ندارند و قدرت معمولاً در دست یک گروه یا یک حزب است و این حزب تمام جامعه و زندگی سیاسی را کنترل می‌کند.

نکات کلیدی شماره (۴۳)

رژیم‌های آزاد به آن دسته حکومت‌هایی اطلاق می‌شود که سعی کند لیبرال - دموکراسی را محقق نماید.
 در رژیم‌های اقتدارگرا احزاب جایگاهی در جامعه ندارند و قدرت معمولاً در دست یک گروه یا یک حزب است و این حزب تمام جامعه و زندگی سیاسی را کنترل می‌کند.

* نحوه استفاده از نکات کلیدی:

نکات کلیدی شماره (۲)

حقوق بشر نخستین بار در منشور کبیر مورخ ۱۲ ژوئن ۱۲۱۵ و اعلامیه حقوق مورخ ۱۳ فوریه ۱۶۹۸ انگلستان و سپس در اعلامیه استقلال ایالات متحده آمریکای شمالی در ۱۷۷۶ و اعلامیه حقوق بشر و شهروند فرانسه در ۱۷۸۹ رسماً اعلام شد.

بعدها اعلامیه جهانی حقوق بشر در سال ۱۹۴۸ به تصویب مجمع عمومی سازمان ملل متحد رسید.

نکات کلیدی شماره (۱)

در جوامع پیشرفته متفکرین بزرگ برای محدود ساختن قدرت دولت و زمامداران وسائل و تدابیری اندیشیده‌اند که مهم‌ترین آنها عبارتند از:
 ۱- وسیله اول این بود که حقوق و آزادی‌های فردی رسماً در طی یک سند سیاسی به نام اعلامیه و یا قانون اساسی درج گردد، ۲- وسیله دیگر برای محدود ساختن قدرت سیاسی ترویج این فکر بود که حق حاکمیت ناشی از خود ملت است. مسأله حقوق و آزادی‌های فردی ناشی از این تفکر است که بشر به جهت کرامت و ارزش والایی که دارد قابل احترام است و این حقوق برای اعتلاء و پیشرفت انسان و شکوفا شدن قوا و استعدادهای ذاتی او لازم و ضروری است، ۳- وسیله سوم برای محدود ساختن قدرت سیاسی آن بود که اقتدارات حکومتی از یکدیگر تفکیک شود.

نکات کلیدی شماره (۴)

آزادی‌های عمومی یا حقوقی و آزادی‌های شهروندی به مجموعه حقوق و امتیازاتی گفته می‌شود که جامعه آن را برای رشد و اعتلاء فرد لازم و ضروری می‌شمرد.

لیبرالیسم کلاسیک نظر خوش‌بینانه‌ای نسبت به دولت ندارد و آن را خطری برای آزادی می‌شمرد. به همین جهت آزادیخواهان سعی داشتند که دخالت دولت را در امور اجتماع محدود سازند یا به حداقل تقلیل داده شود.

در نگرش امور دولت نه تنها مزاحم آزادی نیست بلکه در خدمت اوست.

آزادی‌های عمومی یا شهروندی را می‌توان به سه گروه تقسیم کرد:
 ۱- آزادی‌های تن، ۲- آزادی‌های فکر و ۳- آزادی‌های اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی.

نکات کلیدی شماره (۳)

آزادی از دیدگاه فلسفه اخلاق، عرفان و حقوق به معانی مختلف آمده است:
 ۱- آزادی فلسفی، در تفکر الهی گروهی بر این عقیده‌اند که خداوند انسان را آزاد خلق کرده است و انسان در اعمال و رفتار خود آزاد است.
 ۲- آزادی عرفانی، یعنی رهایی از تعلقات جهانی و سرسپردن بر آستانه حق و وارستگی از غیر او.
 ۳- آزادی اخلاقی، این نوع آزادی به معنی و مفهوم رهایی شخص از بند غرائز و شهوات نفسانی، زشتی‌ها و پلیدی‌هاست که معمولاً در علم اخلاق از آن به آزادمنشی، آزادمردی- اخلاق آزادمردان یاد می‌شود. قواعد اخلاقی جنبه‌ی فردی و شخصی دارد در حالی که قواعد حقوقی دارای ضمانت اجراست حال آنکه دومی فاقد جنبه الزامی و اجباری می‌باشد. ۴- آزادی حقوقی.

* نحوه استفاده از نکات کلیدی:

نکات کلیدی شماره (۶)

- ✍ آزادی و برابری دو رکن دموکراسی است، چنانچه دموکراسی بدون آزادی تحقق نمی‌یابد، هم چنان دموکراسی بدون برابری بین افراد متحقق نمی‌شود.
- ✍ برابری یکی از پایه‌های آزادی است و آن شامل دو چیز است: ۱- برابری در حیثیت و کرامت انسانی و ۲- برابری در حقوق.
- ✍ آزادی با هرگونه تبعیض ناروا، امتیازات اجتماعی که هیچ پایه عقلی و منطقی نداشته باشد، مغایر است.
- ✍ اسلام همه انسان‌ها را از هر نژاد و رنگ و اصل و منشأ یکسان قرار می‌دهد و تنها ملاک تمایز انسان را بر تقوی می‌داند.
- ✍ برابری دو نوع است: حقوقی و مادی.
- ✍ ارسطو عدالت واقعی را نه در برابری، بلکه در تناسب می‌داند.
- ✍ تقسیم جامعه به طبقات و برابر قرار دادن افراد که در درون یک طبقه قرار دارند اصول و عقاید افلاطونی است. امروز این فکر پذیرفتنی نیست.

نکات کلیدی شماره (۵)

- ✍ در اعلامیه جهانی حقوق بشر تفکیکی بین انواع حقوق و آزادی‌های بشر نشده است.
- ✍ در دو معاهده بین‌المللی به نام میثاق حقوق مدنی و سیاسی و میثاق حقوق اقتصادی و اجتماعی و فرهنگی دو دسته حقوق از یکدیگر متمایز شده‌اند: ۱- حقوق مدنی و سیاسی و ۲- حقوق اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی.
- ✍ حقوق مدنی و سیاسی مستلزم رعایت بی‌طرفی از طرف دولت است. در صورتی که تمتع از حقوق اقتصادی و اجتماعی و فرهنگی نیازمند حمایت مؤثر و مداوم دولت می‌باشد.
- ✍ حقوق اقتصادی و اجتماعی و فرهنگی نتیجه بالا رفتن انتظارات فرد از دولت و پیشرفت نظریه دولت رفاهی است.
- ✍ نباید فراموش کرد همان طور که فرد در برابر اجتماع و حکومت از حقوقی بهره‌مند است در مقابل تکالیفی نیز به عهده دارد که باید انجام دهد.

نکات کلیدی شماره (۸)

- ✍ مارکسیست‌ها نابرابری افراد در امکانات مادی را مانع آزادی فرد و منشأ تمام ناهنجاریهای اجتماع می‌شمرند.
- ✍ عدالت واقعی آن است که همه نابرابریهای اجتماعی که ریشه و منشأ آن عادات و سنن اجتماعی تبعیض‌آمیز است از بین برود اما آن تفاوت‌ها و نابرابریها که ریشه در لیاقت، استعداد و کار و فعالیت فردی است محفوظ بماند.
- ✍ ماده ۲ اعلامیه جهانی حقوق بشر اعلام می‌دارد: «تمام افراد بشر آزاد به دنیا می‌آیند و از لحاظ کرامت انسانی و حقوق با هم برابرند».
- ✍ تساوی در حقوق انسانی اقسامی دارد که مهم‌ترین آنها به شرح زیر است: تساوی در برابر قانون و آیین‌نامه‌ها و نظامات اداری، تساوی در برابر دادگاه‌ها و بهره‌مندی از خدمات عمومی، تساوی از لحاظ اشتغال به مشاغل دولتی، تساوی در برابر هزینه‌های عمومی و تحمیلات ناشیه از اداره خدمات عمومی.

نکات کلیدی شماره (۷)

- ✍ لیبرالیسم، برابری حقوقی را بر برابری مادی و اقتصادی مقدم می‌دارد و آن را برای ایجاد یک جامعه دموکراتیک کافی می‌داند ولی مارکسیسم، تحقق برابری حقوقی را در تحقق برابری اقتصادی و عدالت اجتماعی می‌داند.
- ✍ تساوی طلبی، مانند آزادی در طول زمان دستخوش تحولات گوناگونی بوده است. ریشه‌های تساوی طلبی را باید در افکار حکمای یونان جستجو کرد.
- ✍ عدالت واقعی در این است که استعدادهای مختلف افراد، ملاک تفاوت و تمایز آنها با یکدیگر باشد، مسئولیت‌های بزرگ به بهترین‌ها و با استعدادهای سپرده شود.
- ✍ ارسطو خواستار حکومت میانه‌رو است که در آن افراد در بخشی از امور با یکدیگر برابرند ولی در بخش دیگری از امور متناسب با استعدادهای خود با آنها رفتار می‌شود.

* نحوه استفاده از نکات کلیدی:

اطلاع از اخبار و دانلود جزوات و نمونه سوالات

[برای ورود به کانال تلگرامی پیام نوریها کلیک کنید](#)

" کانال و خانواده تلگرامی پیام نوریها "

با عضویت در کانال و به آرشیو زیر دسترسی پیدا کنید

✓ تمام نمونه سوالات به روز تا آخرین دوره

✓ جزوات درسی

✓ بیش از ۱۰۰ فلش کارت درس

✓ اخبار به روز پیام نور

✓ فیلم و فایل آموزشی اختصاصی

✓ انجام انتخاب واحد و حذف و اضافه

✓ پاسخگویی به سوالات دانشجویان

✓ معرفی گروه و انجمن های پیام نوری

✓ طنز و توییت دانشجویی

به یکی از بزرگترین کانال های پیام نوری بپیوندید

[برای ورود به کانال تلگرامی پیام نوریها کلیک کنید](#)

پیام نوریها

public channel

✓ کانال پیام نوریها در سال 95 با هدف تهیه جزوات و نمونه سوالات افتتاح و از همان ابتدای تاسیس کوشیده است با تکیه بر تلاش بی وقفه، کارگروهی و فعالیت های بدون چشمداشت کاربران متمایز خود، قدمی کوچک در راه پیشرفت ارائه خدمات به دانشجویان این مرز و بوم بردارد.

@Payamnoria

telegram.me/Payamnoria

رایگان است و همیشه رایگان میماند